

21. YÜZYILA HAZIRLANMAK

21. YÜZYILA HAZIRLANMAK

Paul Kennedy

1. ESKİ VE YENİ ARAYIŞLAR

18. yüzyılda Avrupa'da ortaya çıkan devrimci eğilimler ve hareketler, mevcut sistemlerin yapısal değişiklik ihtiyacını gidermekten ziyade, insanların daha iyi şartlara kavuşma arzusu doğrultusunda güç kazanmıştır. Bu durum Fransa'da 1789 ihtilalini getirmiş, İngiltere ve Çarlık Rusya'sında ise kanlı bir biçimde bastırılmıştır. Avrupa'daki bu gelişmelerin kökünde özellikle büyük şehirlere olan kırsal göç ve hızlı nüfus artışının olduğunu 18. yüzyıldaki bazı nüfus istatistiklerinden anlamak mümkündür. Tüm Avrupa nüfusu (Rusya dahil) 1650'de 100 milyon iken 1750'lerde 170 milyon ve 1800'lerde 200 milyonun üzerine çıkmıştır.

Nüfustaki bu hızlı artışın temel nedenleri özellikle aşı tekniklerinin kullanımı ile ölüm oranlarının hızla düşmesi, beslenme yapısının gelişmesi ve kadınların daha genç evlenmeleridir.

Bu artış mevcut kaynaklar üzerinde ağır bir baskı oluşturmuş ve bu durum Thomas Robert Malthus'un "Nüfus Üzerine Çalışmalar" adlı eserinde oldukça net bir şekilde şu ifadeye kavuşmuştur. "Nüfusun büyüme hızı, yeryüzündeki kaynakların insan kullanımına sunulması hızından fazladır." Malthus pessimist bir yaklaşımla nüfus artışının, giderek toplu açlık ve yoksulluk, kitle hastalıkları ve toplu ölümlere neden olacağını bunun da toplumsal yapının yok olmasına neden olacağını ifade etmektedir.

Oysa bir kısım optimist yazarlara (Godwin, Condorcet) göre, bazı şeylerdeki anlık kötüye gidiş, insan kalitesinin yükselmesi, bilgiye sahip olma ve bireysel üreticilik anlayışlarının gelişmesiyle yerini suçtan ve hastalıktan arınmış, daha eşit ve sağlıklı bir gidişata bırakacaktır.

Kennedy'ye göre Malthus aşağıdaki 3 sonucu tahmin edemedi.

1. Avrupa nüfusundaki göç. İngiltere'den 1815 – 1914 arası 20 milyon kişi göç etmiştir. Göç genellikle Avustralya, Yeni Zelanda, Amerika ve Kanada'ya olmuştur.
2. Avrupa, özellikle İngiltere tarımındaki gelişme. " Tarımsal Devrim" yeni ürün, verimli yetiştirme ve büyük miktarlardaki üretim, bu konudaki açığın kapanmasını sağlamıştır.
3. Sanayi Devrimi. Özellikle İngiltere'de başlayan bu gelişme, verimliliğin artmasına, yeni istihdam olanaklarına ve insanca yaşama yollarının ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Bütün bunlar insanların sahip olduğu satın alma gücünün nüfus artışından çok daha hızlı artmasını getirmiştir. 19. yüzyılda İngiltere Nüfusu 4 kat artarken ulusal üretim 14 kat artmıştır.

Böylece nüfus artışı korkusuna teknolojideki gelişim ve teknolojinin gücü cevap olarak çıkmıştır.

Ancak Avrupa ve Amerika için geçerli olan bu durum Dünyanın diğer kısmı için geçerli değildir. Nitekim Afrika, Orta Amerika, Orta Doğu, Hindistan ve Çin'de bu konunun muhatabı insan sayısı milyarlar düzeyindedir. Bu da Dünya nüfusunun yaklaşık ¾'üdür.

Dolayısıyla siyasilerin önündeki temel soru "nüfusun gücünün (artışının)" getirdiği taleplere "teknolojinin gücü" kullanılarak nasıl cevap verileceğidir.

Kitabın 1. bölümünün 1. kısmında global nüfus patlaması ve yarattığı etkiler, 2. ve 3. kısımda yeni teknolojiler, (Kompüterler, telekomünikasyon, uydular gibi) iş dünyasına etkileri, 4. kısımda biyoloji ve tarımsal teknolojilerin gelişimi ve etkileri, 5. kısımda robot endüstrisinin çağdaş vurgusu, 6. kısımda çevreye verilen zararların sonuçları ve 7. kısımda da tüm bu değişim ve gelişimlerin çağdaş ulus – devletine olan etkileri anlatılmaktadır.

2. bölümde; ortaya çıkacak yeni ihtiyaç ve taleplerin Dünyanın değişik coğrafi bölgelerince nasıl karşılanabileceği anlatılmakta,

3.bölümde ise değişiklik gereksinmesi karşısında insanlığın 21. yüzyıla nasıl hazırlanabileceği ve bu yüzyıla doğru toplumların kendilerini değişikliğe nasıl adapte edebilecekleri tartışılmaktadır.

2. NÜFUS PATLAMASI

BM'ye göre "doğumun ölümü ikamesi" düzeyine "global replacement fertility" 2045 yılı civarında ulaşılacaktır. 2025'te 8.5 milyar insan dünyada yaşayacak, belki de 9.4 milyara ulaşacaktır. Dünya Bankasına göre 21. yüzyılın ikinci yarısında dünya nüfusu 11 milyar düzeyinde sabit kalarak yukarıdaki düzeye erişecektir. Gelişmiş ülkelerde nüfus sabit (hatta bir miktar azalacak) kalmasına rağmen gelişmekte olan bölgelerde hızlı bir yükseliş olacaktır. Çin bugünkü 1.3 milyardan 2025'te 1.5 milyara ulaşacak bugünkü 853 milyonluk Hindistan ise 2025'te 2 milyara ulaşarak en kalabalık ülke olacaktır. Pakistan, Endonezya, Brezilya, Meksika, İran bu ülkeleri takip edecektir. Gelişmekte olan ülkelerde kentli nüfusu bugünkü %32'den 2025'te % 57'ye ve 1.4 milyardan 4.1 milyara ulaşacaktır.

Endüstrileşme ve tıptaki gelişmeler bu durumu ortaya çıkarırken, bir önemli faktör olarak, bu durumu ve tahminleri geriye doğru etkileyecek olan AIDS olayı karşımıza çıkabilir. Nitekim 1988'de 100.000 olan Afrikalı AIDS'li sayısı 1990'larda yıllık 2 milyon ölüm düzeyine erişmektedir. 2010 civarında Afrika için söylenen söz "ölen insan sayısının doğan'dan fazla" olacaktır.

Ancak bu durum gelişmekte olan ülkelerin artan nüfusunun nasıl kalite yükselmesine uğrayacağına cevabı değildir. Nitekim yeni gelişen pasifik havzası gibi, ülkeler örnek gösterilse de bu ülkelerdeki kalifiye işgücü, uygun coğrafi konum, dış dünyayı kolay algılayabilme ve dış dünyaya açıklık mesela Zaire, İran, Mali, Afganistan, Etyopya vb. ülkelerde yoktur.

1960'larda nüfus artışı ile ekonomik gelişme arasında negatif bir bağ kurmak oldukça yaygındı. Ancak, 1980'lerin revizyonist yaklaşımcısı Julian Simon'un "Ultimate Resource" kitabında da ifade ettiği gibi "kişi başına gelir, gelişerek büyüyen bir nüfusta, her şeyiyle sabit kalmış bir nüfusa göre daha yüksek olacaktır."

Ancak nüfus artışının, statik kalışının etkileri vardır. Örneğin, artan nüfus (eğer üretici düzeyde kalifiye değilse) yeni ulaşım, barınma, sağlık ve eğitim gibi ihtiyaçları getirir. Bu da az gelişmiş ülkelerde yerine getirilemeyecek taleplerdir. Azalan nüfus ise ulusal savunma sistemini, sosyal güvenlik sistemini ve genç nüfus eksikliği dolayısıyla ekonomik rekabet gücünü zayıflatır ve azaltır.

3. İLETİŞİM VE FİNANS DÜNYASININ GELİŞİMİYLE ÇOK ULUSLU ŞİRKETLERİN YÜKSELİŞİ

Bu bölümün temel konusu "üretimi ve dağıtımı eşit olmayan şekillerde olsa bile, Dünya ekonomisinin her geçen gün tüm dünyada daha büyük zenginlik yaratıcı şekilde geliştiği ve entegre olduğu gerçeğidir."

Dünya ekonomisi 1945'ten bu yana, hiçbir dönemde olmadığı kadar büyümüştür. GSMH dünya genelinde 1950 – 80 arası 2 trilyon \$'dan 8 trilyon \$'a çıkmıştır. Ancak bunun gelişmiş ülke insanına yansması gelişmekte olan ülke insanından çok daha fazla olmuştur. 91'de kişi başı gelir İsviçre'de 36.300, Japonya'da 32.600, Almanya' (Batı)'da 27.900 Dolar, Hindistan'da 360, Nijerya'da 278 Dolardır.

ÇUŞ (Çok uluslu şirketler), 2 savaş sonrası dönemde, I) korumacılığın azalması, II) ABD'nin altın standardı esaslı ticaretten vazgeçmesi, III) para akışının ülkeler arası kontrolünün azalması sonucu ortaya çıkmış; bu da dünya ticaretinin akışkan hale gelmesine ve ülkelerarası sermaye hareketlerinin yoğunlaşmasına neden olmuştur.

Bu finansal gelişme, finansal araçların kendi aralarında ticaretini de ortaya çıkarmıştır. 1980'lerde dünya toplam ticaretinin %90'ının, mal ticareti veya üretim yatırımıyla ilgisi olmayan finansal yatırımlar olduğunu müşahede ediyoruz. Bunun sonucu olarak bir sürü şirketin ulusal olmaktan çıkıp uluslararasılaştığını görüyoruz.

İletişimin gelişmesi ve sınırları aşmasıyla, bilgi ve açıklık sağlanmış, bu da gerçek, dürüstlük ve demokrasi ilkelerinin yerleşmesine neden olmuştur.

4. DÜNYA TARIM VE BİYOTEKNOLOJİ DEVRİMİ

Globalleşmenin zengin ülkelerde bir amaç olarak ortaya çıkması, fakirlerdeki nüfus patlamasının önüne geçmemiştir. Ancak daha önceki yılların tam tersine 1950'den beri dünya gıda üretimi nüfus artışının önünde artış göstermiştir.

Bunun da nedeni, gelişmiş mekanizasyon teknikleri, gübreleme yöntemleri, yeni tür ürünler, geleneksel ürünlerin yeni tohumlama yöntemleri vb. gibi gelişmeler sonucu ortaya çıkan üretim artışlarıdır. Bu durum tüm nüfus arzının gıda ihtiyaçlarını çözmemiş, ancak yeni alanların tarım üretimine açılması "Orta Batı Amerika Platoları gibi", çiftçi ve üretim verimliliğinin artırılması (Doğu Asya'da pirinç üretimi için

kullanılan gübrenin % 40'ı bilinçsiz uygulamadan dolayı heba olmakta, üretilen pirincin % 20'si toplamadaki beceriksizlik veya yetersizlik nedeniyle israf edilmektedir.) pazarlara kolay giriş gibi yöntemlerle fakir dünyanın üretimi çok artacaktır. Ancak geleneksel yöntemlerin yetersiz kalacağı açıktır. Bu durumda üretimi artıracak tek çözüm "Biyoteknoloji" olarak ortaya çıkmaktadır. Biyoteknoloji, yeni ürünlerin ortaya çıkışını ve mevcutların geliştirilmesini, yeni pazarların açılmasını, üretim ve servis maliyetlerinin düşürülmesini ve uluslar arası ticaretin şeklinin değişmesini sağlayacaktır. Böylece biyoteknoloji, buhar ve elektrik enerjisinin keşfi gibi bir etki sağlayacaktır.

5. ROBOT ENDÜSTRİSİ, OTOMASYON VE YENİ SANAYİ DEVRİMİ

Taylor ve Ford'un geliştirdiği "just in time" (zamanında) üretim modelinde ana faktör insandır. Şimdilerde ise üretim yapan işçilerin yerini verimliliği artırmak amacıyla "robot"ların aldığını görüyoruz. Otomasyon, birkaç süpervizör mühendisin dışında, fabrikalarda hiç işçi kalmayacak şekilde ilerleyecek gibi görünüyor. Sanayi köleleri işçilerin yerini, Çek dilinde köle anlamına gelen "robotnik" kelimesinden türemiş, ancak tümüyle metal ve elektronik ürünü işçilere yani robot'a bırakmıştır. 3 tür robot gelişmiştir. I) Sanayi robotu (üretim için kullanılır) II) Saha robotu (bir şeyi gözlemlemek, insanın yapamadıklarını yapmak, örneğin itfaiye hizmeti, maden diplerine girmek, denizdibi çalışması, radyoaktif alan çalışması amacıyla kullanılır.) III) Suni-zeka (bilgi bazlı sistemler) robotları, (üçüncü kuşak robotlardır.) Robot endüstrisinin dolayısıyla otomasyonun hızla gelişmesinin nedeni, insan istihdam etmenin getirdiği ilave maliyetler, robot kullanımında gerekmemektedir. Örneğin, ısıtma ve soğutmaya robotun ihtiyacı olmayışı, karanlık ortamda çalışabilmesi, yorulmaması, uyku ihtiyacı olmayışı, yeniden programlanabilmesi ve dolayısıyla başka işlerde de kullanılması, malzemeyi istenilen ölçüde tüketmesi, israf etmemesi gibi. (otomotivde robot boya kullanıcı insandan % 30 daha az boya tüketiyor.)

Bütün bunlar üretim işleminin otomasyonu denen yeni bir sanayi devrimine doğru gidişatı getiriyor.

Tarımsal ve sanayi devriminin getirdiği yeni teknolojilerin nüfus problemi üzerinde olumlu/olumsuz etkileri olmakla birlikte, Kuzey ve Güney yarımküreleri arasındaki gelişmişlik farkının yok edilmesine ve nüfus problemine kesin çözümler getirmeye uzak kaldığı da bir gerçektir.

6. DOĞAL ÇEVRENİN İÇİNDE BULUNDUĞU TEHLİKE

Zengin toplumlar neden gelişmekte olanların fakirlik ve nüfus artışı gibi sorunları konusunda endişe ediyorlar? Bunun nedeni çevre sorunu olup Güney yarımkürede bu konudaki olumsuzlukların Kuzey'i rahatsız etmesidir. Güneydeki nüfus artışının getirdiği hızlı kalkınma isteği, çevresel etkilerini düşünmeden ağır sanayi bazında endüstriyel yatırımı teşvik etmiş, bu da Güneyde ormanların yok olmasına, hava kirliliğine, su kirliliğine, asit yağmuru vb. problemlere yol açmıştır. Bunun neticesi tabii ki bütün dünyayı etkileyen çevre problemlerinin ortaya çıkışıdır. Bunun önüne geçmenin yolu, gelişmekte olan ülkelerin gelişmişlerce modern teknolojilerin (çevreye uygun) transferi konusunda desteklenmeleridir. Bu da Kuzey'in Güney'e bu tür bir

sanayinin oluşturulması için kaynak aktarımını gerektirmektedir. Son BM tahminlerine göre, gelişmekte olan ülkelere her yıl 125 milyar \$ yardımın, çevreye uyumlu teknolojilerin geliştirilmesi için yapılması söz konusu olmalıdır. (Bu tutar, bu ülkelerin bir yılda tüm dünyadan aldıkları her türlü yardımın yıllık tutarından 70 milyar \$ daha fazladır.) Bu sağlanmadığı takdirde dünyanın geleceği ile ilgili güzel tahminlerin yapılabilmesi söz konusu olamayacaktır.

7. ULUS – DEVLET'İN GELECEĞİ

17. ve 18. yüzyıllarda başlayıp 20. yüzyılda oluşumunu tamamlamış olan ulus-devletin varlığı, 21. yüzyıla doğru çeşitli gelişmelerle tehdit edilir duruma gelmiştir.

Bunlardan biri üretim ve işgücü üzerindeki uluslar arası bölüşümdür. Üretimin ve işgücünün bulunduğu ülke artık önemli değildir. Nereden ucuz üretim ve işgücü sağlanırsa oraya gidilmektedir. Finansal değişim bir diğer tehlikedir. Mali araçların global hareketi devletlerin kendi paraları üzerindeki kontrol mekanizmalarını giderek etkisizleştirmektedir. Sonuçta, devletler ve uluslarüstü bir "supra/transnational" ticaret sistemi ortaya çıkmaktadır.

Burada ulusal güvenlik kavramı ortadan kalkmamaktadır. Ancak çeşitli şekillerde birleşmiş bir dünyada ulusal güvenlik , uluslararası düzen veya dünya güvenli düzeninin ayrılmaz bir parçası olmaktadır.

Bütün bu gelişmeler "ulus-devlet" in gerekliliği konusunda sorular getirmektedir. Ulus-devletin sahip olduğu otorite artık giderek uluslar arası kuruluşlara geçmektedir. Bunun nedeni de dünya düzenini tehdit eden her şeyin önüne, bütün dünyanın işbirliği ile geçilmek istenmesidir.

Ancak, ulus-devletin gücü ve fonksiyonları erozyona uğramış olsa bile, onun yerini tutacak yeni bir kurumun oluşmadığını görüyoruz. Böylece ulus-devletin bireylerinin, bu devletin kurumlarıyla birlikte, kendilerini 21. yüzyıla nasıl hazırladıkları ve 21. yüzyıla doğru meydana gelen uluslar ve devletler üstü problemlere nasıl cevap verecekleri önemli bir konu olarak ortaya çıkmış ve halen de süregelmektedir.

BÖLÜM 2 – BÖLGESEL ÇIKIŞLAR

8. 2000'İN DÜNYASI İÇİN JAPON PLANI

Dünyada 3 tane ticaret bloku vardır, Kuzey Amerika, Avrupa ve Japonya. Japonya, birçok düşünürün göre, kendisini 21. yüzyıla en iyi hazırlamış ve bu yüzyılın oluşumlarına en kolay yanıt verebilecek ülkedir.

Japonya'nın 2 Dünya Savaşı'nı müteakip gösterdiği gelişmenin nedenlerinden biri, eğitim sistemidir. Bu sistem, insanların birey olarak motive edilmesi yerine, bir grup, bir ekip üyesi nosyonu ile yetiştirilmesi esasına dayanır. Standart zeka testi sonucu; ortalama bir Japon öğrencinin skoru 117 iken Amerikalı ve Avrupalı eşdeğerininki 100'dür. Japonya'da 1 milyon kişiye 60.000 bilim adamı düşmekte olup toplam bilim adamı sayısı 800.000'dir. Bu da Almanya, Fransa ve İngiltere'nin toplamından daha

fazladır. Endüstriyel alanda, Japon mentalitesi uzun yıllar sonra geri dönüşü olacak yatırımlar yapmaktır. Bu konuda Devlet sonsuz kaynak sağlamıştır.1 Amerika'da bu tam tersi olup en kısa zamanda geri dönüşlü yatırımlar tercih edilmektedir. Uzun dönemin sonunda son derece rekabetçi ürünler ortaya çıkmış bu da dev şirketler yaratmıştır. Sonuç hızlı bir büyüme ve gelişmedir. Örneğin 1951'de Japon GSMH'sı ABD'nin 1/20'si, İngiltere'nin 1/3'ü iken şimdi ABD'nin 2/3'ü ve İngiltere'nin 3 katıdır. Bu gelişmeye katkıda bulunan bir diğer faktör de Japonya'nın ulusal savunmaya harcadığı paradır. Bu miktarı GSMH'nin %1'i DİR: BU ORAN ABD'de % 10'lar civarındadır. Bu da ilave fonların endüstrinin desteklenmesi için kullanılmasını sağlamıştır.

Japonya'nın bu ticari başarısının en önemli kurbanı ABD olmuştur. Hatta ABD'nin Japonya ile olan ticaret açığı son yıllarda yıllık ortalama olarak 40-50 milyar Dolar düzeyine varmıştır.

Japonya'nın büyümesini yavaşlatacak faktörleri de göz ardı etmemek gerek. Bunlardan biri nüfus yapısındaki değişimdir. Yani 21. yüzyılın başlarında Japon yaşlı nüfusu çok artacak, buna mukabil yüksek tasarruf oranlı üretici kimlik giderek azalacaktır. Bu da devasa ülke içi yatırım yapan Japon şirketlerinin maliyetlerin düşük olduğu ülkeler üretimlerini transfer etmeleri sonucunu doğuracak, neticede İngiliz ve Amerikalıların 1900 ve 1950'lerde yaşadığı transformasyon sonucu Japonlar "üretim kültürü"nü giderek kaybedeceklerdir. Ancak ne olursa olsun, 2000'e 10 kala yüksek sermaye birikimi ve bunun getirdiği büyük yatırımları, finansal sektördeki dünya liderliği, dev üretken firmaları ve disiplinli çalışkan nüfusu ile 21. yüzyılda en hazır dünya ülkesi görünümünü bir tek Japonya vermektedir. Bazı düşünürlere göre, a) yaşlı nüfusun giderek artması ve genç nüfusun arkadan azalan oranlarda gelmesi, sosyal güvenlik sisteminin finansmanını devletin üstüne yıkacak, b) ekonomideki işgücü bu oransal kötüleşme nedeniyle azalacak, böylece Japonlar başka ülkelere işgücü kabul edecekler veya başka ülkelere üretim birimleri kuracaklar, c) Japon işgücünün maliyetinin yüksek olması ucuz üretim yerlerine kayışı hızlandıracak, gibi sebepler Japon ekonomisini sonuçta bir "rantiye ekonomisi" haline getirecek, ve ekonomik gücü azalan bir Japonya ortaya çıkacaktır. Bu da sanıyoruz ki Viktorya İngiltere'sinin düşüşüne çok benzeyecektir. Bu teoriye karşı çıkanlara göre, Japon endüstrisinin robot kullanımı, başka ülkelerde yatırım yapmayı ve işgücüne ihtiyacı ortadan kaldıracaktır. Robot kullanımının giderek artması (halen dünyadaki robot nüfusunun 3/4'ü Japonya'dadır.) Japon endüstrisinin kendisini 21. yüzyıla hazırladığının en önemli göstergesidir. Bir diğer karşı görüş ise; Japonya'nın sofistike robotlardan ziyade, ki bu robotlar bir sürü problemin üstesinden gelebilir, vizyon ve politik liderliği olabilecek insanlara ihtiyacı olduğudur. Bu da Japonya'nın dünyada bugün ve yarın çok daha iyi faaliyet gösterebilmesine yol açacaktır.

9. HİNDİSTAN VE ÇİN

Bu iki ülke için en önemli konu, nüfus faktörüdür. Hindistan'ın nüfusu 853, Çin'inki 1.135 milyon olarak bugünkü dünya nüfusunun % 37'sini teşkil ederler. Nüfus tahminlerine göre 2025'te bu ülkelere her biri 1.5 milyarın üzerinde bir nüfusu barındıracaklardır. Bu da dünyanın yaklaşık %35'i düzeyinde olacaktır.

3 milyarı aşkın bu nüfusun üretim ve ihtiyaçları, global enerji kullanımını, gıda ihtiyacını ve çevreyi çok önemli boyutlarda etkileyecektir.

Her iki ülke de 80'li yıllarda %4 ile %10'lar arasında büyüme hızları yakalamışlardır, Çin'inki daha istikrarlı olarak ortalama 8'lerde dolaşmıştır. Bunun nedeni olarak, daha otoriter ve merkezi yapıdaki sosyalist rejim görülmektedir. Sosyalist rejim, kaynakların merkezi dağıtımını sağlamakla sınırlı ölçüyü herkese uygulamıştır. Böylece gelir dağılımı istikrarlı olmuş, bu da, ekonomik büyümeye aynı biçimde yansımıştır.

Tek çocuğu teşvik gibi özetlenebilecek Çin devlet politikasının hedefi 2000 yılında 0 "sıfır" nüfus artış hızıdır. Ancak bu da bu politikanın en hararetli savunucularını bile, 2035'lerde 60 yaş nüfusunun 20 yaş nüfusunun iki katı olacağı tahminini gördükçe, oldukça korkutmaktadır.

Hindistan için de sorun aşağı yukarı aynıdır. 1950'lerde kadın ve erkek için ortalama ömür 31-33 yıl ise de 1980'lerin sonunda bu oran 58'lere gelmiştir.

Her iki ülke de tarım ekonomisine dayalıdır. Hindistanda GSMH'nin %30'u Çin'de ise toplam işgücünün %80'i tarımsal kaynaklıdır ve tarımda çalışmaktadır.

Çin'deki endüstriyel gelişme Deng'in ekonomik liberalizasyonu ile başlamış, 1980'de 9 milyar \$ olan yıllık ihracatı 1989'da 37 milyar \$'a çıkmıştır. Bu da Hindistan'ın ihracat rakamının neredeyse 2 mislinden fazladır ve 2000'in başlarında bu tutarın da 4'e katlanması beklenmektedir.

Bu büyümenin %90 nedeni, kıyı bölgelerindeki serbest bölgelerden kaynaklanmaktadır. Çin'in iç bölgelerinde durum hemen hemen Hindistan'ın aynıdır. Çin ekonomisinin bir yüzü Bulgaristan'a benzerken öteki yüzü Taiwan'a eşdeğer görünümünde olmuştur.

Çin ve Hindistan kişi başı gelir, okur yazar oranı ve kamu sağlığı açısından az gelişmiş olmakla birlikte askeri açıdan büyükler arasına girerler. Kara kuvvetlerinin büyüklüğü yanında her ikisi de nükleer silah kapasitesine sahiptirler. Dolayısıyla kaynaklarının önemli bir kısmı "nonproductive" yatırımlara gitmektedir.

Bütün bunlara rağmen her iki ülkede de çok zengin bir "insan sermayesi" mevcuttur. Ancak bu sermayenin üretken olabilmesinin yolu kaliteli eğitim, kalifiye, yetişmiş mühendisler ve bilim adamlarının varlığından geçer. Oysa her ikisinde de insan varlığı ülkelerin gelişmekte zorlanmalarına neden olmaktadır. ABD ve Japonya'da GSMH'nin %6'sı eğitime ayrılırken bu oran Hindistan ve Çin'de % 3-4 civarındadır. Her ikisinde de kaynakların önemli kısmının silahlanmaya ayrılması çok önemli ve büyük üretime yönelmesini engellemekte, bu da önemli orandaki kitlenin işsiz kalmasına yol açmaktadır.

Çin ve Hindistan'ın içinde buldukları bu durum "ulusal birliğin" sürdürülüp sürdürülemediği problemini de ortaya çıkarmıştır. İyi yetişmemiş, nispeten aç olan büyük kitlelerin bir süre sonra sorunlar çıkarabileceği açıktır. Komünist Çin'de bu tür

yaklaşımları otoriter rejim sayesinde geciktirmek mümkündür. Ancak 25 değişik kültürün yaşadığı demokratik Hindistan'da durum daha zordur.

21. yüzyıla nasıl hazırlandıklarına gelince, her iki ülke de askeri açıdan bölgesel güç olarak yükselmektedir, ancak ekonomik, politik ve sosyal açıdan durum oldukça belirsiz ve karışıktır. Durum açık olsa bile gelişmiş dünya için tek çözüm yolu, sermaye, teknoloji, beyin gücü gibi sahip olunan değerler kullanılarak bu iki ülkenin fakirlikten kurtulması konusunda yardımcı olmaktır. Bunun neticesi, hem Çin, hem de Hindistan, ne askeri, ne politik, ne çevresel etkiler açısından dünya için tehlike olmaktan çıkacaklardır.

Aksi takdirde bu iki ülkede kaynaklanan sorunlar lokal olmaktan çıkıp genel olacaktır.

10. GELİŞMEKTE OLAN DÜNYANIN KAZANANLARI VE KAYBEDENLERİ

Daha önceki zengin ve fakir dünya ayrımı kavramı geçerliliğini yitirmekte ve farklı bölgelerdeki farklı gelişme biçimleri ortaya çıkmaktadır. Buna en çarpıcı örnek Pasifik Havzası'dır.

1962'de Dünya GSMH'nin %9'u bu bölgede üretilmekteyken bu oran 1982'de %15'e yükselmiş olup 2000 yılında ise bunun %43'e yükseleceği tahmin edilmektedir.

Bu bölge I) Japonya, II) "Asya kaplanları" denen ve Singapur, Tayvan, Hong Kong ve Güney Kore oluşan, III) "Yeni Sanayileşmiş Ekonomiler" "NIE"s adıyla da anılan ülkeler, Tayland, Endonezya, Malezya ile IV) Vietnam, Kamboçya ve Kuzey Kore'den oluşan komünist ülkelerden oluşmaktadır.

Bu ülkeler aynı gelişme biçimini takip etmişler, vaktiyle Japonya'nın taklide dayanan ucuz üretim biçimlerini uygulamışlar, sermaye birikimi sağladıkça da teknoloji yoğun endüstrilere yatırım yapmışlardır. Bu ülkelerin nüfus, yönetim biçimi ve tarihsel konularda farklılıkları olsa bile bu gelişmeyi açıklayacak bazı temel ortak özellikleri bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, eğitim sistemleri üzerindeki Konfüçyüs geleneklerinin etkisidir.

Bu geleneklere göre azami sayıdaki insanın eğitim görmesi sağlanmıştır. Örneğin yüksek öğretim düzeyinde Güney Kore'de 1.4 milyon öğrenci varken bu rakam İran'da 145.000'dir. (Türkiye'de Açık öğretimde 289.745, meslek yüksek okullarında 147.960, 4 yıllık fakültelerde 311.145 toplam 748.850'dir.)

İkinci faktör ise bu ulusların tasarrufa çok düşkün olmalarıdır. Bu devletler gelişme aşamasında, halk tüketimini ithalat üzerine ağır vergiler koyarak ve içerde lüks üretimi engelleyerek sınırlı tutmaya çalışmışlar, bu da kişisel tasarrufları artırmıştır.

Üçüncü faktör, gelişmenin ardındaki siyasi çerçevedir. Hükümetler gelişme esnasında büyük oranlarda sübvansiyon, çeşitli şekillerde teşvikler, korumacılık gibi yöntemleri tercih ettiler ve hiçbir zaman "laissez-faire" yöntemi izlemediler .

Sendikalar sınırlı kurallarla hareket edebildiler, Demokrasi tam anlamıyla uygulanmadı, hatta hepsinde tam demokratik seçimler 5-7 yıllık geçmişe sahiptir.

Dördüncüsü ise, ihracata dayalı büyüme öngörülerek her türlü araçla desteklenmesidir. Bütün üretim yöntemleri yabancı tüketicilerin ne isteyebileceği ilkesinden hareketle belirlenmiş ve tümüyle döviz kazanmaya yönelik üretim yapılmıştır.

Son olarak ta, bu ülkelerin önünde Japonya gibi bir modelin oluşu taklit etmeyi gündeme getirdi ve iş daha da kolaylaştı. Sonuçta bu ülkeler dünyanın başka bölgelerindeki gelişmekte olanlardan, bugün, hem zenginlik hem de sağlamlık açısından çok ileri durumdadır.

Latin Amerika ise, 1970 ve 80'lerin ilk yarısında sürdürdüğü gelişmeyi devam ettirememiş hatta bazı ülkeler 10 yıl önceki hallerinden daha da geriye gitmişlerdir. Bunun nedenleri yukarıdaki örneğin tersidir. I) İhracata dayalı gelişme yerine iç piyasaya dayalı ithal ikameci sanayileşmenin teşviki, II) Ekonomik gelişme iç tasarruf yerine büyük oranda dış borca dayandırıldı. Hükümetler sadece altyapıyı değil devlet eliyle büyümeyi de teşvik etti. Bürokrasi ve orduya paralar büyük oranlarda aktarıldı. Dış borçların ödenme dönemi ile birlikte durum kendini enflasyon olarak gösterdi ve bu giderek kronikleşti. Bu gelişmeler neticesinde, dış borç bağımlılığının da etkisiyle, IMF, Dünya Bankası, Washington ve diğer bankaların baskısı sonucu askeri diktatörler işbaşına getirildi.

Sonuçta 1980'ler kayıp yıllar olarak adlandırıldı. Ancak 1990'larla birlikte, demokrasilerin yönetim biçimi olarak uygulanması, ihracata dayalı büyüme, iç tasarrufun artırılmaya çalışılması gibi yollarla ekonomik ve siyasal yapı olumlu veriler yansıtmaktadır. Ancak ne olursa olsun bu bölge Pasifik Havza'sındaki gelişmeden 10 – 15 yıl geride kalmıştır. Nasıl ki Pasifik'te ki gelişme Japonya'nın etkisi altında kalmıştır, bu bölgede ABD etkisinde denebilir. Dolayısıyla bu ülkelere yardım eli uzatmak ABD yararına olacaktır.

Diğer bölgelerin tam tersine Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da ülkelerin geleceği tümüyle bölgesel problemler ve savaş eğilimleri tarafından belirlenmektedir.

Bu durumun önüne geçmenin yolu, bazı düşünürlere göre, İslam toplumlarına, teknoloji, kişisel yetenek, laiklik, çoğulcu parlamenter demokrasi ve medeni hakların verileceği yoğun eğitim sistemlerinin öğretilmesi hatta zorla uygulanmasıdır.

Ancak İslam dünyasının sorununun köklerinin tarihsel mi, kültürel mi olduğu çok açık değildir. Dinin teknolojiyi geri bıraktırması ve dinin hoşgörüyü tahammülsüzlüğü gibi yaklaşımlar, İslam'ın matematik, tıp ve bilimin diğer alanlarındaki önderliği düşüncüdüğünde geçerliliğini yitirmektedir.

Burada şu ortaya konulabilir. Dünyada önemli ölçüde ağırlığa sahip olmuş olan İslam, batı için önemli bir hedef idi ve bu da 1. Dünya Savaşı ile İslam'ın çöküşü biçiminde sonuçlandı. Böylece her bölgede kendini gösteren kalkınmaya gelişmiş ülke desteği, söz konusu Ortadoğu olunca, silah ve politik destek şekline dönüşmüş, bu da

Ülkelerin silaha ve askere para harcamasını, birbirlerini tehdit olarak görmesini ve ekonomik geri kalmışlığı getirmiştir. 21. yüzyıla doğru Ortadoğu ve Kuzey Afrika lkelerinin içinde buldukları demokrasisizlik, otoriter devlet bürokrasisi, üretimin endüstriye ynlendirilmeyişi (daha çok geleneksel üretimleri sürdürme eğilimi, petrol, halı vb. gibi), dinin batı tipi oryantasyona engel teşkil edişi ve ülkeler, hatta kabileler arası çatışma ortamı, silaha harcanan ulusal kaynaklar, gibi nedenlerin yarattığı durum, çok parlak görünmemektedir.

11.SOVYETLER BİRLİĞİ VE DAĞITILMIş İMPARATORLUK

Sovyetler Birliği yapısının temelindeki problem 3 boyutlu olup, her biri bir diğerine neden olmakta idi.

Sovyet sisteminin "politik meşruluğu (beceriksizliği)" "ekonomik ve sosyal krizlere" neden olmuş, bu da "etnik ve kültürel" ilişkileri bozmuştur. Sonuç tam anlamıyla kaostur. 20. yüzyılın ikinci ve üçüncü çeyreğinde büyüyen Sovyet ekonomisi son çeyrekte gerilemiştir. İlk yarıdaki büyümenin nedeni ise ucuz işgücü, ucuz enerji ve hammadde bolluğudur. Rus kültürü her zaman kalite değil miktar eğilimli olmuştur. Bu Deli Petro'dan beri böyle ola gelmiştir. Ancak "mass production" için kaynaklar azalınca veya maliyetler artınca veya verimsizlik alabildiğince ortaya çıkınca, bu toplumu kaliteye doğru çevirmek mümkün olmamıştır. Bu da çok övündükleri 70 yıllık "bilimsel sosyalizm" in iflası ile kendini göstermiştir.

"Perestroika" bu durumun tersine çevrilebileceği ve gelişmenin tekrar sağlanabileceği amacının bir ifadesi olarak ortaya çıkmıştır. Ekonomik gelişmenin siyasi değişimle birlikte gitmesi gerekiyordu ve kapitalist bir yapıdan sosyalist bir rejime geçiş konusunda dünyada örnekler varken, bunun tersinin nasıl olacağı gayet belirsizdi.

Sovyet deneyindeki başarısızlığın en önemli sonuçlarından biri de etnik ve kültürel farklılıklar ile "milliyetçilik"ın yeniden ortaya çıkışıdır. 15 bağımsız federal devlet ve çeşitli düzeylerde otonom olan 53 etnik gruptan oluşan imparatorluğun dağılması için bu yapının da çözülmesi gerekiyordu. şu andaki krizin sonsuza dek sürmeyeceğini kabul etmekle birlikte, derin yapısal ve köklü problemlere kimsenin çözüm önermediği veya önerilen çözümlerin de problemleri çözemeyeceği açıktır. Bu belirsizliklerden dolayı Batılı dşnrlar eski Sovyetlerin içinde bulunduğu durumun muhtemel sonuçlarını tahmin etmeye çalışmaktadırlar.

Bunlardan çok azı, politik liderliğin ülkeyi doğru yönetebileceği, ekonominin kendine geleceği eski Cumhuriyetlerle ilişkilerin liberal bazda gelişeceğini ummaktalar. Orta düzeyde iyimser bir yaklaşım da, Moskova'nın Cumhuriyetler zerindeki etkisinin nispeten azalacağını, Commonwealth topluluğunun devam edeceğini ve liberal ekonomik uygulamaların giderek daha iyi neticeler vereceğini, ifade etmektedir.

Daha kötümser bir yaklaşım ise, problemlerin bir iç savaşa yol açacağı ve bunu da bir tutucu darbenin izleyeceğidir. Burada şunu söylemek mümkündür: Hiçbir yeni cumhuriyet global değişim rüzgarlarına, diğer bölgelerdeki gibi, ayak uyduracak güce ve yapıya sahip değildir.

Çağdaş ülkelerdeki gelişmenin buralarda nasıl olacağı oldukça belirsizdir. Eski Sovyet topluluklarının birer enformasyon toplumuna dönüşerek 21. yüzyılı karşılaması şimdilik mümkün görünmemektedir. (Örneğin 1987’de tüm SSCB’de 100.000 bilgisayar varken ABD’nin yıllık üretimi 5 milyon civarında idi.

ORTA VE DOĞU AVRUPA

Sovyetlerde olan tüm gelişmeler “Perestroika” ve “Glasnost” dahil Orta ve Doğu Avrupa’da önemli sonuçlara neden olmuştur. Serbest seçimler, serbest piyasa ekonomisi politikaları, Varşova Paktı’nın çöküşü ve bazı bölge ülkelerinin AT’na üyelik başvuruları bu gelişmenin en önemli sonuçlarıdır. Yeni dünya düzenine kolay adapte olabilecek Macaristan, Çek ve Slovak Cumhuriyetleri, Doğu Almanya ve Polonya ise, daha zor ve yavaş adapte olacaklar olarak ta, Romanya, Bulgaristan ve Arnavutluk görülmektedir. Bunun nedeni de birinci gruptaki ülkelerin, yetenekli, ihtiraslı ve eğitilmiş insan kaynağı, uzun yıllara dayalı endüstriyel üretim geleneği ve bilim alanındaki alt yapılarının çok önemli kaynaklar olarak ortaya çıkmasıdır. Bu tabii ki 21. yüzyıla hazır olmak için yeterli değildir, ancak 21. yüzyıla hazır olabilmeye aday olmak için yeterlidir.

12. AVRUPA VE GELECEĞİ

Politik olarak sorunlarını aşmış, büyük ve nitelikli insan gücüne sahip, ekonomik olarak zengin, teknolojisi üst düzeyde olan ve askeri açıdan ihmal edilemeyecek seviyedeki bir Avrupa topluluğu 21. yüzyılın belki de birinci gücü olmaya adaydır. Japonya’nın uluslararası yatırımlarda, ABD’nin tüketiciye dayalı ekonomik üretimde, Rusya’nın ise silahlanmada uzmanlaştığı göz önüne alınırsa, bu üç özelliği de içinde barındıran AT’nun demokratik zengin ve sosyal anlamda gelişmiş yapısının dünyada bir kez daha bir numara olarak belireceği ifade edilebilir. Gelecek yüzyıl bir Amerikan yüzyılı olmaz ise muhtemelen bir Avrupa yüzyılı olacaktır.

Hangi açıdan bakılırsa bakılsın, “bu finansal piyasalar, ekonomilerin büyüklüğü, tarımsal üretim, endüstriyel dev şirketler, çevreye duyarlılık, eğitim ve kültür gibi toplumsal altyapı vb. olabilir.” Avrupa’nın mevcut durumu hem dünyaya örnektir, hem de 21. yüzyılda, AT’un geleceği nokta bugünkünden çok daha iyi olacağından, AT bir dünya örneği ve ideali olmaya adaydır. Çünkü gerek ekonomik , gerek kültürel ve gerekse sosyal ve siyasal olarak karşımıza çıkan ülkelerarası, topluluklar arası veya cemaatler arası çatışma ve çelişkilerin en iyi ve gelişmiş biçimde çözümlenmiş olduğu sınırlar AT’nun içinde bulunduğu ortamdır. Sonuç olarak bugün olduğu gibi 21. yüzyılda da tüm dünya AT’nun gösterdiği gelişmeyi örnek alacak ve bundan faydalanacaktır.

13. AMERİKAN ÇELİŞKİSİ

ABD’ nin inişi de, yükselişi gibi düşünürlerin bir çok eser üretmesine sebep olmuştur. Bu durumda ABD’nin güçlü ve zayıf noktalarını incelemek gerekecektir.

Güçlü olduğu noktalardan birisi, askeri güç açısından ABD her ülkeden daha ileri düzeydedir. Hem teknolojik silah üstünlüğü hem de enformasyonu askeri anlamda

kullanabilme anlamında önünde hiçbir kuvvet bulunmamaktadır. Askeri harcamaların bu derece büyük oluşu ekonomik açıdan gelecek tehditleri karşılama yeteneğini azaltmıştır. Yeni askeri harcamalar ekonomiyi önemli zaafılara uğratmıştır. 19. yüzyıldan beri Amerikan ekonomisi dünyada en verimli işgücünü barındırmakta idi. Ancak şimdi Japonya ve Almanya bireysel verim açısından ABD'den öndedir.

1971'de ilk defa (20. yüzyılda) ticaret dengesi açık veren ülkenin bu açığı 1987'de 171 milyar \$'a ulaşmış ve 1990'lardan bu açığın kapatılması için her yıl 100 milyar \$'dan fazla nakit borçlanması öngörülmüş ve böylece vaktiyle dünyanın yardım dağıtan ülkesi bugün dünyanın en büyük borçlusu haline gelmiştir.

Bu durumun temel nedeni, doğrudan doğruya ABD'nin sanayi üretim gücünün düşüşüyle ilgilidir. 1990'larda 8 ana üretim biçiminin içinde sadece ticari uçak üretimi ve kimyasal madde üretimi endüstrileri ABD ekonomisine ticaret fazlası getirmektedir. 1960 ve 1970'lerde ise bu 8'de 8 idi. Eğitim kalitesinin giderek düşmesi, uyuşturucu yaygınlığı, eğlenceye düşkünlük, ve kültürel bilinçsizlik ABD'nin inişinin hem nedenleri hem de sonuçları arasındadır. Ancak tüm problemlerin neden ortaya çıktığı çok açık değildir. ABD'nin giderek etniklere dayanan nüfus yapısı, çevre problemleri, eğitim kalitesinin düşüşü, mali piyasa problemleri ve siyasi yapıdaki zayıflıkları (Başkan'ın Kongre karşısında zayıf oluşu, dolayısıyla karar verme mekanizmasının ağır işlemesi) nedeniyle ABD'nin 21. yüzyılda kazananlardan biri olması ihtimali oldukça zayıf görünmektedir. Dolayısıyla ABD'de 21. yüzyıla hazırlanma, Washington'un planladığı bir amaç olarak değil, kişisel veya küçük birimler düzeyinde bir ideal olarak kalacaktır.

14. 21. YÜZYILA HAZIRLIK

Economist dergisi Ekim 1930 sayısında ekonomideki gelişmenin politik gelişmeyle paralel yürümediğini, dünya ekonomik açıdan tek bir faaliyet alanı haline gelirken ülkelerin gitgide küçülüp sayısının arttığını, milliyetçi düşüncenin egemen hale geldiğini belirtiyor ve bu iki zıt eğilim arasındaki gerilimin insanın toplumsal yaşantısında çatışma, sürtüşme ve kargaşa yarattığını söylüyordu.

Gerçekten de bağımsız ülke sayısı izleyen 60 yılda üç katına çıkarken ekonomik entegrasyon yıldan yıla artarak ticaret, maliye ve teknoloji "tek bir faaliyet alanına" doğru yönelmiştir. Sonuç olarak bugünün global toplumu 60 yıl öncesinden daha yoğun bir biçimde teknolojik değişim ve ekonomik entegrasyonu geleneksel politik yapılarla, milliyetçi bilinçle, toplumsal gereksinimlerle ve alışkanlıklarla bağdaştırmak zorundadır.

Dahası, ekonomik ve politik yapıları birbiriyle uyumlu hale getirme çabaları üç kuşak öncesinden pek belirgin olmayan ancak şimdi toplumsal ilişkileri, hatta uzun dönemde inanlığın varoluşunu tehdit eden trendlerle daha da güçleşecektir.

Bu trendlerden birincisi ve en önemlisi hızla artan dünya nüfusu ve zengin ülkelerle yoksul ülkeler arasındaki demografik dengesizliktir. 1930 dan 1990'a dünya nüfusu 2 milyardan 5 milyara çıkarken, nüfus yoğunluğu da zengin ülkelere yoksul ülkelere kaymıştır. Dünyanın bir tarafında teknoloji patlaması, öte tarafında ise nüfus patlaması olması uluslar arası düzen ve istikrar için iyi bir reçete değildir.

Nüfustaki bu trend, çevre sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Çevre bilinci gelişmiş ülkeler ne kadar sorumlu davranırsa davranırsın, hızla kalkınmak isteyen az gelişmiş ülkelerin su kaynaklarını, ormanları, otlakları kurutması, dolayısıyla hayvan ve bitki türlerinin yok olması etkilerinin tüm dünyada hissedilmesi kaçınılmazdır.

Bir başka trend de geleneksel işlerin yerini tümüyle yeni üretim sistemlerinin almasıdır. Bu her ne kadar şimdiye değin ekonomik ve toplumsal kalkınmanın temel etkeni olduysa da, önümüzdeki on yıllarda biyoteknolojik devrimin geleneksel tarımı, robotik devrimin de sınai istihdamı atıl duruma getirmesi söz konusu olabilir.

Tarım ve imalattaki bu transformasyon nüfus patlamasıyla birleşince işsiz kalan milyonlarca insanın şehirlere göçmesi, orda da iş bulamayınca toplumsal huzursuzluk hatta şiddet yaratması olasıdır.

Finansal devrim çoğu ülkenin GSMH'sını aşan meblağların elektronik araçlarla anında el değiştirmesini sağlarken, başta televizyon olmak üzere iletişim araçlarının böylesine gelişmesi bilgiyi devlet tekeline çıkarmış, ulusal sınırları delik deşik etmiş, insanların zengin uluslarla yoksul uluslar arasındaki uçurumu fark etmelerine yol açarak göçleri hızlandırmıştır.

Bu değişimler sonucunda ülkeler kendi kaderleri üzerindeki kontrolü gittikçe yitiriyor görünmektedir. Geleneksel güç odakları azalan nüfus, izinsiz göç, devasa para akışı, tarım ve imalatta yüksek işsizlik oranı, bilgi gibi sorunlar karşısında şaşırılmış durumdadır.

Bu değişimlerin hızı ve karmaşıklığı göz önüne alınırsa, acaba herhangi bir sosyal grup 21. yüzyıla gerçekten "hazır" mıdır? Elbette ki bazı firmalar ve kişiler bu sosyoekonomik gelişmelerden yararlanmakta, daha da kazançlı çıkacak şekilde kendilerini ayarlamaktadır. Öte yandan milyonlarca yoksul, eğitimsiz, vasıfsız insanın durumu gittikçe kötüleşmektedir.

21. yüzyıla en hazır görünen ülkeler Japonya, Kore, bazı Doğu Asya ülkeleri, Almanya, İsviçre, İskandinav ülkeleri ve muhtemelen bütünüyle AT'dir. Bu ülkelerin ortak yönleri yüksek tasarruf oranları, yeni fabrika ve makinalara yoğunlaşmış yatırım, kusursuz eğitim sistemleri (özellikle yüksek öğrenim yapmayanlar için), vasıflı işgücü ve hizmet içi eğitim, mühendis sayısının avukat sayısından fazla olduğu bir imalat kültürü, global piyasa için tasarımı iyi katma değeri yüksek üretim ve "görünür" mallarda sürekli ticaret fazlasıdır. Açıktır ki teknik, eğitsel, mali kaynaklara ve kültürel dayanışmaya sahip ülkeler gelecek yüzyıla daha hazır durumdadırlar.

REFORM YAPMANIN GÜÇLÜKLERİ

Sistematik reformun karşısında iki önemli engel vardır: Birincisi, sözü geçen nüfus ve çevre trend'leri insanı umutsuzluğa sürükleyecek kadar olumsuzdur. İkincisi de, alınacak önlemler en sıkı şekilde hemen şimdi uygulanmaya başlasa bile etkisini 25 - 40 yıl sonra gösterecektir. İnsanlar çok uzun vadede ulaşacakları kesin olmayan genel menfaatler için kısa vadede kişisel fedakarlık yapmaya hevesli değildirlir.

Yapılacak reformlarda en büyük görev devlete düşmektedir. Ülke kaynaklarında başlıca pay sahibi ve kullanıcı olan, politikalarda öncelikleri saptayan ve uygulayan, uluslar arası anlaşmalara imza atan hep devlettir. Reformların maliyeti tabii ki yüksektir, ancak Soğuk Savaş silahlanma yarışının maliyetine ulaşmaz.

Bu kitap, global değişimleri anlamak amacıyla yazılmış olup yapılması gereken değişiklik programlarını anlatan sayısız teknik çalışmaların ayrıntılarına girmemiştir. Zaten bu çalışmaların vardığı ortak sonuç şudur: milli tasarrufu arttırmak bütçe açıklarını kapatmak, Ar-Ge'ye ağırlık vermek, askeri harcamaları kıstak, kısa dönemli kar peşinde koşmaktan vazgeçmek, dünya piyasasına yönelik iyi tasarımı ve güvenilir mal üretmek, eğitimle işgücünün kalitesini yükseltmek gibi. Gelişmekte olan ülkelerdeki nüfus patlamasını önlemek için de tek ortak yol vardır: ucuz ve güvenilir doğum kontrol araçları sağlayarak doğurganlığı düşürmek. Kısacası, mesele sorunlara çözüm bulunmaması değil, uzun vadeli bu çözümlerin uygulanabilmesi için kısa dönemde fedakarlık yapmaya bireylerin ve politikacıların aynı derecede isteksiz olmasıdır. Ancak teknik çözümle bir yana, global toplumu 21. yüzyıla hazırlayacak genel çabaların üç kilit elemanı vardır: eğitim, kadınların toplumdaki yeri ve politik önderlik.

EĞİTİM'İN ROLÜ VE KADININ STATÜSÜ:

Geri kalmışlığın pek çok sebebi olabilir fakat en önemlilerinden biri eğitime yeterince ağırlık verilmemesidir.

Eğitim yalnızca işgücünün teknik olarak yeniden yönlendirilmesi, profesyonel sınıfların ortaya çıkması, okullarda imalat kültürünün teşvik edilmesi demek değildir; aynı zamanda dünyamızın neden değiştiğini, diğer ulusların ve kültürlerin bu değişiklikler hakkında ne hissettiklerini, hepimizin ortak yönlerini olduğu kadar kültürleri, sınıfları ve ulusları bölen şeylerin ne olduğunu derinlemesine anlamak demektir. Tek başına anlamak ta yetmez; birer dünya vatandaşı olarak kendimizi ahlak, adalet ve orantılılık –denge kavramlarıyla donatmak zorundayız. Köktenci güçlerin açık sorgulama ve tartışmayı engellediği, politikacıların özel çıkar gruplarının desteğini sağlamak amacıyla yabancılara ve etnik azınlıklara karşı çıktığı, ticari medya ve popülist kültürün ciddi konuları kenara ittiği toplumlarda eğitimin global trendlere derinlemesine anlayış getirme olasılığı çok sınırlıdır.

Eğitimin rolünün önem kazanması kadının toplumdaki yeri ile iç içedir. Az gelişmiş ülkelerde kadının bastırılmış konumu ile nüfus patlaması, yoksulluk ve genel ekonomik gerilik arasındaki yakın ilişki yadsınmaz. Kadının eğitimi arttıkça daha geç evlenmekte, daha geç doğurmakta ve daha az sayıda çocuk sahibi olmaktadır.

Gelişmiş ülkelerdeki sorun ise doğurganlığın azalmasıdır. Bunlarda da anneye sağlanan çeşitli teşvikler yanında kadınların milletvekili ve bakan olması (İsveç gibi) doğumları arttırmaktadır. Sonuçta demografik denge için doğumları fakir toplumlarda azaltıcı, gelişmiş toplumlarda arttırıcı önlemler almada en büyük rolü kadının toplumdaki yeri oynamaktadır.

POLİTİK ÖNDERLİK

Değişimlere ayak uydurmak için alınması gereken önlemlerde devletin, dolayısıyla politikacıların rolünden söz edilmişti. Politikacılar ise yeniden seçilmek için seçmenlerine hoş görünmek zorundadırlar; çıkar gruplarını incitmek istemezler. Ancak gerçeklere de gözlerini kapamamaları gerekir.

Dünyanın gidişatına ister iyimser ister karamsar gözle bakalım, 21. yüzyıla hazırlığı 3 sebepten dolayı ciddiye almalıyız.

Bunlardan birincisi göreceli üstünlüktür. Ekonomik kalkınma insanların yaşam standardını yükselterek sağlık, eğitim, dinlenme olanaklarını geliştirir. Teknolojik yeniliklerin ve ekonomik kalkınmanın sonucu olan bu olanaklar herkese eşit dağıtılmaz; başarılı toplumların ödülleri ancak. Yeni teknolojileri yaratamayan, yavaş veya negatif büyüyen, nüfus arttıkça kişi başı geliri sabit kalan veya düşen ekonomiye sahip toplumlar diğerlerine göre dezavantajlı konuma geçerler, mutsuz olurlar. Geleceğe yönelik yeni düşünce, yeni eğitim, yeni donanım üretememek, tarihe "kaybeden" olarak geçmek demektir.

İkincisi nüfus ve çevre sorunlarının kendi haline bırakılmakla halledilemeyeceği gerçeğidir. Bunun için de sermaye, bilimsel yaklaşım, teknik uzmanlık ile kalifiye ve yaratıcı işgücü gereklidir.

Reformlar için üçüncü ve sonuncu gerekçe de politik istikrarsızlığı, savaş ve şiddet tehditlerini ortadan kaldırmaktır. Sosyal patlamalar (Fransız, Rus İhtilalleri vs.) genelde birdenbire ortaya çıkmaz; depremden önce tektonik tabakaların sıkışması gibi sürekli artan bir basınç söz konusudur. Toplumdaki baskılar – hızlı nüfus artışı, azalan kaynaklar, işsizlik, gecekondulaşma, eğitim yoksunluğu – arttıkça, sosyal ve politik patlamaların ortaya çıkma olasılığı artar, hele bir de sınırlar, su, toprak gibi geleneksel çatışma nedenleriyle birleşince. Üstelik iç ve dış savaşları artık yerel diye önemsememek büyük hata olur. Kimyasal, biyolojik, hatta nükleer silahlar bütün insanlığı tehdit etmektedir.

Bu sorunlar dizisi karşısında nihayet birer insanoğlu olan politikacılarımızdan bir şey beklemek hayalci yaklaşım gibi görülebilir. Üstelik belirli olan tek şey sayısız belirsizlikle karşı karşıya olduğumuzdur. Geleceği göremediğimiz için global trend'lerin felakete mi götüreceğini yoksa olağanüstü gelişmelerle yolundan mı sapacağını söyleyemiyoruz. Aşık olan, sorunların teşhisi ve çözümü için politikacı ve bireylerin elbirliği yapma gereğidir. Bu gerek yerine getirilmediği takdirde doğabilecek kargaşa ve felaketlerin tek sorumlusu yine insanlık olacaktır.